

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám
1892.

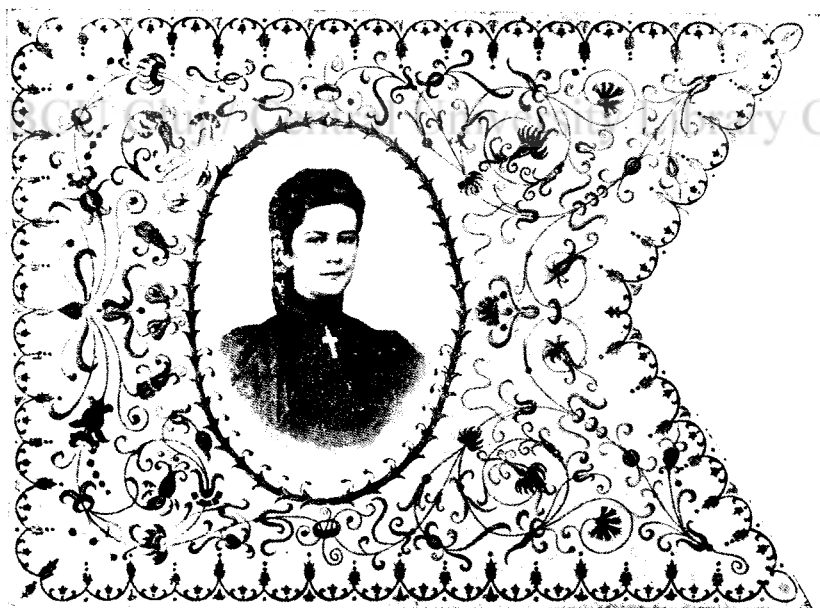
KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

200. szám
1908.

Az Erzsébet-lobogó égése alatt.

— Emléksorok az «Erdély» ünnepi számához. —

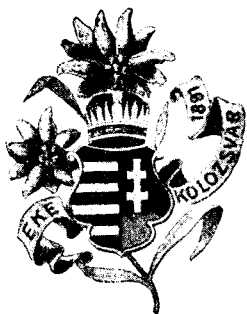
Ösvényt taposni a civilizációnak a rengetegben, a magyar hazafiság szövéténekével fényt árasztani a havasok világába, hazánk földjének és népeinek ismeretét terjeszteni külföldiek és benszülöt-

Az E. K. E. zászlója.

tek előtt s az idegenajkú magyar honpolgárok közt a hazaszeretet szent és kegyeletos érzületét ápolni: ime, az Erdélyi Kárpát-Egyesület 18 éves lankadatlan munkájának a rövid foglalata.

E mellett tanúskodnak az alábbi emléksorok, melyeket gopáros jelvényünkkel csokorba kötöttünk, a mint következnek:

Az Erdélyi Kárpátoknak számtalan gyönyörű pontja van, melyet nemcsak a külföld, de még a magyar közönség nagy része sem ismer. Ezeket feltárni, hozzáférhetővé tenni, megismertetni oly nemes és hazafias feladat, a mely méltán igényelheti nemcsak a társadalomnak, hanem az államnak is lelkes támogatását.

(Budapest.)

Darányi Ignác,

földmivelésügyi m. kir. miniszter.

* * *

A turisztika mindenütt kulturafeladatot végez; Erdélyben a magyar turisztika ezenfelül fontos nemzeti missziót is. Kies bérceinkre, fel az idegen ajkuak lakta havasainkra elviszi a magyar nyelvet, gyönyörű völgyeinkbe beviszi a nemzeti szellemet. Csak aki ismeri a bércek és völgyek legnagyobb részének elhagyatottságát nemzeti szempontból: csak az képes igazán méltányolni azt a nagy nemzeti missziót, amelyet közel két évtizede az E. K. E. végez!

(Budapest.)

Szterényi József,

kereskedelemügyi m. kir. államtitkár.

* * *

Tán vonz, és fényt is szórhat arra a fantázia, a mit még nem ismerünk; de nem lehet szívvel szeretni az ismeretlent. Tegyük tehát Önök e földnek minden zugát, minden rejtett szépségét nekünk is, a külföldnek is ismerőssé.

(Budapest.)

Molnár Viktor,

vallás- és közokt. m. kir. államtitkár.

* * *

A hazaszeretet hazánk megismerésére indít s hazánk megismerése táplálója hazaszeretetünknek.

(Berzevicze.)

Berzeviczy Albert,

ny. miniszter.

* * *

Más nemzeteket erőszakkal kell a helyükből kiszorítani; a magyar ember olyan előzékeny, hogy önként engedi át a tért másnak és ha látja, hogy kiszorult, nagy bánatában elhuzatja a cigánynyal, hogy: nem úgy van most, mint volt régen.

Ez ellen csak egy orvosságot tudok. Szeressük a magunkét.

Nelson a trafalgari ütközet előtt ezt a minden frázis nélküli, egyszerű napi parancsot adta ki: Anglia elvárja, hogy mindenki meg fogja tenni kötelességét.

Ha nálunk követnék ezt a napiparancsot, mi is megnyernök trafalgari ütközetünket.

(Budapest.)

Berczik Árpád,

min. tanácsos.

Erdélyi Kárpát Egyesületünk «Erdély» című honismertető folyóiratának 200-ik száma megjelenése alkalmából tiszteletteljes örömet kívánom kifejezni azon hazafias nagymérvű eredményekért, a melyeket egyeletünk buzgó működése és ezen folyóiratunk kiadása által elért.

Erdélyrészi összes havasainkat s azoknak valamennyi legmagasabb kupját bejárván, személyes tapasztalatból ismerem azoknak szépségeit.

„Erdély“ című folyóiratunk folytonosan és buzgalommal igyekezett a közérdeklődést hazarészünk szép vidékei és gyógyfürdői iránt felkelteni s e tekintetben további hazafias működésére igazi hazafias érdekből nagy szükség van; kívánom tehát, miszerint továbbra is és állandóan az eddigi szép eredményekkel folytathassa nagyértékű munkásságát.

(Nagyenyed.)

Csató János,

kir. tan., nyug. alispán,
az E. K. E. tiszteleti tagja.

* * *

Szováta sejtelmes erdőségei és bűvös tavai mellől, miknek alig akad párja, küldöm üdvözetemet az »Erdély« 200-ik számának jubileumához. A szép Erdély érdekeit és ezzel Magyarország büszke állameszméjét szolgáló hazafias fenkölt feladat.

A magyarok Istene adjon a további munkássághoz áldást és sikert!

(Szováta-fürdő.)

Desseffy Arisztid,

a főrendiház háznagya.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nemcsak története érdekes Magyarországnak, hanem annak földje is sok látnivalót nyújt.

Ámde jóllehet, hogy hazánk sok ember előtt rokonszenves, viszont azért vannak irigyei is.

Azonban ami az utóbbit illeti, vigasztalódhatunk a német közmondással: „Besser Neider, als Bemittleider!“

(Késmárk.)

poprádvölgyi Döllér Antal,

ny. őrnagy.

* * *

Fenn a magasban, az örök bércek égbenyúló ormain hangosabban dobog a sziv, mert egy névtelen örömtől telik el, hevesebben lüktet a vér, mert egy magyarázhatatlan gyönyörnek árja szakad belé. De a lélek is megtisztul minden földi szennytől, megifjul és megfehérül a havasok fehér ormán a nagy magányban, ahol nem hallszik semmi nesz s mégis a körül honoló csend ezer ajakkal szólal meg, hirdelve a Teremtő megfoghatatlan nagyságát. Ott közelebb vagyunk az Alkotóhoz, s azért közelebb vagyunk alkotásához az édes anyaföldhöz is; közelebb vagyunk Atyánkhoz s azért közelebb az ő gyermekeihez, a mi testvéreinkhez, egymáshoz. Így válik az örökifju természet kimeríthetetlen forrásává, kiapadhatatlan kútfejévé a legragyogóbb éreneknek: az ember- és hazaszeretetek.

(Kolozsvár.)

Eisler Mátyás dr.,

főrabbi, az E. K. E. választmányi tagja.

Semmi sem oly szép, mint a természet s a ki abban nem tud gyönyörködni, a legnagyobb élvezettől fosztja meg magát. De a természet szemlélése nemcsak gyönyört okoz, hanem leginkább befoly a vallásos érzés fölébresztésére és ápolására is.

Sokan ugyan azt mondják, hogy amióta az emberek a természetet és annak törvényeit jobban ismerik, a vallásosság hanyatlott s kevesebben félik és hisznek az Istenben. Szerintem a természet ismerete nem lehet ok a vallástalanságra.

Én most csak a turistákra gondolok, a kik szeretik a természetet, a természetben és a természetnek élnek. A midőn egy-egy merészebb és veszélyesebb útra, egy járatlan bérctetőre vagy sziklára, egy az erdők mélyében elrejtett hegyszakadékhoz vagy barlanghoz indulnak, nem Istent hívják-e segítségül s nem Istennek adnak-e hálát önkéntelenül is amikor fárasztó s nem egyszer életveszélyeztető útjokból szerencsésen hazaérkeznek. (?)

Ezért a turistaságnak nemcsak mint ismeretterjesztő, hanem mint a vallásos érzést és Istenfélelmet fejlesztő és ápoló intézménynek is megvan a maga nagy s az emberiség javára kiható haszna és jelentősége.

(Kolozsvár.)

Ferencz József,
unit. püspök.

* * *

Innen Vascoeuil-ből, hol legkedvesebb lelki barátaimnál Normandiában, ügyszólván egy kis Magyarországot teremtettünk: tiszta szívből kívánom, hogy a szép és nemes cél, melyet az E. K. E.-ben szolgálnak, minél nagyobb sikert arasson!

(Vascoeuil.)

De Gerando Antonina,
felsőleányisk. igazgató.

* * *

E szent földnek minden rejtett kincse és szépsége, melyet az E. K. E. feltár, egy-egy lépéssel visz minket közelebb az Istenhez. Már pedig ebben áll a tökéletesedés.

(Gyergyószentmiklós.)

Görög Joáchim,
örmény katolikus plébános,
az E. K. E. gyergyói oszt. elnöke.

* * *

Dicsó emlékű Kossuth Lajos az E. M. K. É.-nek szánt alapítványát avval a megokolással küldte, hogy:

„Erdély Magyarországnak jobb keze.“ Senkisémet látta tisztábban, mint Ő, hogy Erdély Magyarországnak csak egy talpköve, egy sarokköve, egy védőbástyája és csak egy fegyvere van, melyre jövőjét alapíthatja, mellyel ezt a jövőt megvédelheti. Ennek az erősségnek és fegyverzetnek a neve:

Elsőbbség a tudásban, a műveltségben.

Ezekben álljon Erdély Magyarországa fényesen és erősen a legelső helyen: akkor lesz Magyarországnak erős jobbkeze.

Azok, a kik az ébredés új korszakában élők munkával közreműködtek — kevesen vannak már — mindannyian úgy gondolkodtak, hogy az erdélyi

Magyarság legkisebb szigetségeiben is össze kell foglalni minden cseppnyi értelmi erőt és be kell állítani a legszentebb cél szolgálatába, melynek neve nemzeti művelődés.

És ha voltak vállalkozások, a melyek ezt a célt tettel szolgálták: az Erdélyi Kárpát-Egyesület az volt; kaszája gyönyörű rendet vágott, a mikor egyesítve, világosságot terjesztett.

Csak tovább! Csak előre!

(Budapest.)

Herman Ottó,

a Magyar Ornitológiai Központ főnöke.

* * *

A tündérszép „révi szorosban“ a Zichy-barlangnál díszes állomást emeltetett tavaly az államvasúti kormányzat. Egyre nagyobbodó csapatokban keresi fel azóta hazánk és a külföld népe Erdély e gyönyörű pítvarát és a cseppkő-barlang bámulatos csodái máris nemzetünk közkincsévé váltak.

Milyen varázsereje is van azon kölcsönös határnak, mely vasút és turistaság között fennáll.

A vasútak tették erőssé, nagygyá, működésében céltudatosá a turistaságot.

A vasútak gyámolítása alatt fejlődött az puszta vándorlási kedvből, vadász szenvedélyből kulturális tényezővé.

A vasútak azonban nemcsak az édes haza természeti bájaihoz, hanem a ködös távol csillapíthatatlan ingerével ható nagyvilágba is époly könnyen elviszük a mai kornak — a divatos irányzatokkal szemben védtelen — gyermekét.

És viszik évről-évre, viszik egyre nagyobbodó csapatokban, aránytalanul sűrűbben mintsem a világlátottság megkíváná.

Az „Erdély“-t, mely egyfelől a hazafias turistaság emeléseért, másfelől ezen hazánkat sorvasztó divatos betegség elfojtásáért kezdettől fogva törhetetlen kitartással küzdött, ünnepi megjelenése alkalmából hazafias szívvel üdvözlöm.

(Kolozsvár.)

Jármay Béla,

magyar államvasúti üzletvezető.

* * *

Reichenhall és környéke szüntelenül bérces hazánkra emlékeztet, mely nem kevésbé gazdag természeti szépségekben.

Szerezzen mindegyikünk legalább egy új előfizetőt a jubiláló „Erdély“-nek, hogy minél többen megismerjék és megszeressék.

(Reichenhall-fürdő.)

gróf Majláth Gusztáv Károly,

erdélyi püspök.

* * *

Nagy mester az Erdélyi Kárpát-Egyesület, mert míg egyfelől Natura istenasszony birodalmának legszebb látnivalóit megközelíthetővé teszi, addig másfelől életet önt saját muzeumának tárgyaiba. Holtnak vélt könyvrégiséget, a 160 éves „Albinus“-t biztam én is gondjaira és ime, az ott a „Prodi foras

Lazare!“ t. i. Kelj fel Lázár és járj! bibliai jelszóra az „Erdély“ hírszárnyain feltámadott. Kísérje is a szerencse csillaga ezt a derék folyóiratot az *ezredik* számig, sőt még azon is túl a haza javára!

(Kolozsvár.)

Mály István dr.,
t. városi főorvos.

* * *

Régóta igazi nagyrabecsüléssel vagyok az Erdélyi Kárpát Egyesület hazafias, céltudatos, intelligens és buzgó működése iránt. Ha ma Nagy-Magyarországon Erdélyt ismerik, tájszépségeivel és politikai jelentőségével tisztában vannak, ez nagyrészt az önök kitartó munkálkodásának eredménye.

(Budapest.)

Rákosi Viktor,
országgyűlési képviselő.

* * *

Metianu János érsek-metropolita úr 1902. szept. 5-én Nagy-Szebenből az E. K. E.-hez intézett levelében a következőket írta:

„Hazafias készséggel szívem benső vonzalmát követve forró imákat intézek az egek mindenható Urához, miszerint kegyelmes oltalma alá vegye azt a zászlót, mely országunk összes népeitől egyaránt forrón szeretett királyné emlékét őrzi meg.“

Hasonló érzelmeknek adtam én is kifejezést hat év előtt, mikor az Erdélyi Kárpát Egyesület lobogóját egyházunk nevében fölszenteltem s hasonló érzelmek urálnak most is az „Erdély“ című honismertető s a népbékét szolgáló folyóirat mai jubileuma alkalmából.

(Kolozsvár.)

Rosescu Tullius,
gör. kel. főesperes.

* * *

Sajnálattal méltó azon ember, aki nem tud gyönyörködni a hegyekben.

Hálával telten tekintek a Magas-Tátra fenséges ormaira, hol ifju-, férfi- és öregkoromban mindenha tartós üdülést és nyugodt boldogságot találtam.

Minél inkább szaporodnék nálunk a hegyászok száma, annál kevesebben kényszerülnének felkeresni Karlsbadot.

(Igló.)

Róth Márton,
főgimn. tanár,
a M. K. E. alelnöke.

* * *

Ha csendes óráimban Magyarországon tett útazásaimra gondolok, mindig erősen vonz magához Erdély. Őserdőktől borított sziklabástyái körül él a történelem, a költészet, a monda. Erdélyből repült ki a királyi holló, melynek neve Magyarország aranykorához fűződik; ott élt Bethlen Gábor a nagy fejedelem, az egyetlen magyar király, kit Németországban és Skandináviában minden gyermek ismer, éppugy miként, minden idegen a Rákóczi-indulóban a magyarok szabadságszeretétét és nemzeti érzelmeit megtestesítve látja. A

csillagos éjszaki égbolton, mely fátyolát a Székelyföldre borítja, vitézeivel megjelenik Csaba királyfi, ha Magyarország szükségben leend. Erdély, Te mese- és monda-ország, a vadrózsák országa, Téged szeretlek meseszerű természeti szépségeiddel, csendes városaidal, hűséges, egészséges népeddel!

(Kopenhága.)

Schumacher Sándor,

a Dán írók egyesületének titkára,
a Kisfaludy-társaság lev. tagja.

* * *

Az E. K. E. megalapításával nagyfontosságú emberbaráti és közművelődési célunk volt. A honisme és az idegenforgalom előmozdításával emelni ez ország rész lakósaik közt a testvériség érzetét, megközelíteni a lapályt és a hegyeket, hogy az oláh ne csak a közigazgatásban ismerje a magyart, a szász ne különcödjék, mint eddig tévé. A néprajz hozza szem elé a faji szokásokat s különösen a székely érdekek istápolása által lendüljön fel a közgazdaság. Erdőn, mezőn, bérceken és völgyön át a „Wacht am Rhein“ és a „Desteáptete“ helyét foglalja el a „Szózat“ és a „Himnusz“. E célból először a szász Kárpát-egyesületben akartunk összejönni, illetve oda tagul belépésre biztattuk a hazafiakat. De az első jelentkező tagok felvételre nem találtak. Így alakultunk külön, s ma már látjuk, hogy jól volt ez így. Csak virágozzék a magyar Kárpát-Egyesület, hogy a végén a szászok keressék a fuziót. Azt hiszem, ez is eljön. Minden jel arra mutat, hogy a szászok a magyarsághoz közeledni fog. A romániai volt Societate Carpatii pedig, melynek folytatása a Liga, jó és igaz Kárpát-Egyesületre fog találni továbbra is az Ekében, mely viszont az Emke folytatása. Az E. K. E.-t támogatni nagyfontosságú nemzeti feladat.

(Kolozsvár.)

Sándor József,

az E. K. E. tiszteleti tagja.

* * *

A turisztika nálunk még mindig gyermekkorát éli. Elsősorban a fiatalságba kell oltani a szeretetet és a hajlamot az eszélyesen űzött turisztikához. Tekintettel pedig annak a nagy didaktikai fontosságára, valóban melegen kell ajánlanom a középiskolák tantestületeinek, hogy ifjusági kirándulásokat rendezzenek a tanárok vezetése mellett, megismertetve ifjuságunkkal hazánk szép részeit.

(Budapest.)

Siegmetz Károly,

a M. K. E. „Keleti Kárpátok“ oszt. alelnöke,
ny. M. Á. V. igazgatóhelyettes.

* * *

A közlekedés nagymérvű kifejlődésével jár, hogy a falusi nép mindinkább a városi kulturát fogadja be, városi szokások és városi ruhaviselet vonulnak be a falvakba, különösen pedig a felette érdekes és eredeti falusi építési módokat is már kezdik az izléstelen új építkezések kiszorítani. A városi kultúra ilyen utánzásával lassanként eltűnik a népművészet is, melynek pedig az volt a feladata, hogy a falusi nép életörömeit fokozza és meg-

nemesítse! Szintelenül és egyhanguan fog az élet falun lejátszódni, ha a népművészet minden nyoma elenyészik! Itt léphetnek közbe a mi hazai turista egyesületeink is, amit néprajzi muzeumok alapításával részben már meg is cselekedtek.

Főként arra kellene hatniok ami egyesületeinknek, hogy a falusi lelkészek és tanítók érzeke fölkeltsék a népművészet fentartása iránt a ház építésében, annak díszítő motívumaiban, a házi eszközökben és a népviseletben.

A vidéken tartandó kisebb kiállítások és előadások segítségével is sokat tehetünk a népies műérzék ismét való fölébresztése és ápolása érdekében.

Nem szabad elfelednünk, hogy Erdély a turistákra gyakorolt vonzóerejéből rendkívül sokat fogna veszíteni, ha országgrészünk minden néprajzi sajátága veszendőbe menne, ha a mi népművészetünk végkép megsemmisülne.

(Nagyszeben.)

Sigerus Emil,

a S. K. V. volt titkára.

* * *

Erdélyi bajtársaim! A Kárpátok erős láncza kapcsolja össze a szép Trencsént a még szebb Erdélylyel, de ezenkívül a székelyek vérrokonsága is. Kevesen tudják már, hogy első fejedelmeink nemcsak az ország nyugati kapujához, hanem a trencsényi végvár köré is határöröknek székelyeket telepítettek be, kiknek ivadékai „Siculi de Vág“ nevezet alatt sokáig ismertek voltak. Sok községben magyar családnevekre akadunk, sőt még sok dülő ma is magyar elnevezéssel rendelkezik. E kapcsokat kiegészíti a bajtárság abban, hogy Erdélyt Nagy-Oláhországba, minket trencsényieket Nagy-Moráviába akarnak olvasztani. — Mi nem hagyjuk magunkat, ti se hagyjátok magatokat édes Magyar hazánktól elszakítani!

(Rajecz-Fürdő.)

Smialovszky Valér,

Trencsénvármegye főispánja.

* * *

Minden talpalatnyi föld, amit az egyesület 18 évi fennállása óta a kultúra számára bevilágított, nemcsak fejlesztést jelent, de új nemzeti vagyont képez. Mert csak az a terület az emberiségé, a hova a kultúra betette a lábát, mivel kultúra nélkül nincs szellemi csak orgánikus élet.

A civilizáció nagy munkája pedig csak akkor leszen befejezve, ha nem lesz egy talpalatnyi hely sem, a hova a kultúra fáklyája be ne világítana.

Az Erdélyi Kárpátok között ezt a civilizatórius munkát 18 év óta lan-kadatlan buzgósággal teljesíti az egyesület. Hála és köszönet illesse az elért eredményért, és elismerés kísérje a jövőndő munkálkodást.

(Kolozsvár.)

Szvacšina Géza,

kir. tan., polgármester.

* * *

Az egyesület életében 18 év elegendő arra, hogy megítélhető legyen az, vajjon az egyesület helyes irányban haladt-e, s mennyire közelítette meg célját? Szívemből ajánlom az Eke jelenlegi érdemes lelkes vezérférfiainak,

hogy követve a turista szabályt: álljanak meg legalább egy percre, tekintsék át az eddig megtett útat, s tekintsenek a cél felé --- így tisztába jöhetnek azzal, hogy helyes volt-e az eddig követett útirány, s elérik-e így a kitűzött célpontot, avagy irányt kell változtatniok?

(Budapest.)

Téry Ödön dr.,

belügyminiszt. oszt. tanácsos,
a M. T. E. ügyv. alelnöke.

* * *

Régi igazság, hogy ép testben ép lélek lakik, éppen azért már a messze multban nyomát találjuk annak, hogy a test edzésére nagy gondot fordítottak. Az utóbbi időben nagyobb lendületet vett ez az irány, mely a turista egyesületeknek is egyik fő program-pontja. Közel két évtizedes fennállása óta a hazafiság ébrentartása s egyéb kulturális és sociális munkássága mellett az E. K. E. „Erdély“ című folyóirata útján hinti szét termékenyítő sugarait, s a midőn 200-ik számának megjelenése alkalmából üdvözlöm, kívánom, vajha a mi turista egyleteink s így az E. K. E. is oly nagy számu tagokkal munkálhatná nemes feladatát, mint a külföldi rokon egyesületek. Ugy legyen!

(Rimaszombat.)

Terray István,

az E. K. E. örökös tagja.

* * *

Petőfi az emberi lélek nyugtalanságát, elégedetlenségét a hegy és a völgy hasonlatával fejezi ki; a völgy a hegyre, a hegy a völgybe vágyakozik.

Maga a természet azonban a szegényt épúgy, mint a gazdagot megelégedetté teszi. Az egy-két holdas gazdálkodó ember gyönyörködik a barázdán, amely ekéje nyomában reménységgel kecsegteti. A vadász, mikor a rengetegben elfojtott lélekzettel lesi a vadat, egy-egy pillanatra szívével, lelkével felemelkedik a természet szépségén. A turista pedig a természetet *önmagáért* keresi és önzetlenül szereti.

A mint a híres műgyűjtő képes éveken át kutatni egy-egy ritkaságért, a vérbeli turista egy még emberi nyomot sem látott szikláért, egy-egy tünevényes kilátásért képes napokat és heteket áldozni. Sőt sokszor életét teszi kockára!

Bátran mondhatjuk, hogy a turistaság a mai kor mozgató eszméi közé tartozik.

Minél szélesebb rétegekben terjesztjük a turistaság szeretetét, annál több embert teszünk — legalább egy időre boldoggá. — Az Erdélyi Kárpát-Egyesület tehát nemcsak hazafias, de emberies missziót is teljesít. Adja az ég ura, hogy ezen nemes munkát továbbra is lankadatlan szorgalommal végezze.

(Körös-Gégény.)

Gróf Zichy Ödön,

az E. K. E. tiszt. tagja
és révi oszt. elnöke.

Az „Erdély“, Erdélyrészünk egyetlen turistasági közlönye 200-ik számának megjelenése, öröme az „Eke“ minden munkásának, minden őszinte barátjának, mert tanubizonyossága annak, hogy lankadatlan szívós kitartással dolgozó írói csapat áll az E. K. E. szolgálatában.

Ha ez elég volna; ha tollal meg lehetne hódítani hegyvidékünket, ha tollal tagokat lehetne szerezni, utakat lehetne készíteni, menedékházakat lehetne építeni, akkor az E. K. E. tagjainak száma volna itt a legtöbb, az Eke hegyi útjai szelnék át hazarészünk hegyvidékeit, és az Eke menedékháza fogadná minden szebb és fontosabb ponton a hegymászókat s kirándulókat.

Pedig sajnós, ma nem így!

Mert a toll csak egyik eszköze az egyleti, társadalmi működésnek, a toborzásnak, a szervezésnek.

Szóval és tettel, lankadatlan egyéni agitatorius tevékenységgel kell párosulnia az írói tevékenységnek, hogy hazarészünk minden rétegét fölrázhassuk közömbösségéből és köztevékenységre sarkaljuk. Azért a jubiláris esemény alkalmából azt óhajtom:

Vajha minél előbb 200 lelkes apostola akadna az Eke ügyének, kiknek sikerülne áldozatkészségre bírni hazarészünk vagyonos urait, jómódu polgárságát, minden szépért, jóért lelkesülő szellemi munkásait és megmozgatnák a tömegeket is.

Csak így érhetjük el, hogy megsokasodjék tagjaink száma, Eke-utak vigyenek mindenütt gyönyörű hegyeink ormára és 200 Eke-menedékház adjon kényelmes otthont a kirándulóknak.

Azt mondhatják, hogy ez álomkép!

Elismerem.

De ha még hinni és remélni sem tudnánk egy szebb jövőben, akkor hogyan tudnánk cselekedni? És mi adna erőt a sok csalódás között is a további munkára?

(Brassó.)

Zakariás János dr.,

orsz. képvis., az E. K. E. alelnöke.

* * *

Ha ezeket az elismerés és rokonszenv prizmaín át felénk sugárzó emléksorokat végigolvastuk, akkor a hazaszeretnek a tájszépségek védelmében, a közjólétnek az idegenforgalom előmozdításában s a néprajzi eredetiségeknek saját muzeuma révén való megbecsülésében az E. K. E. kulturális munkásságának teljes képe előttünk kidomborodik.

És ezzel az „Erdély“ 200-ik számát egyesületünk gyopáros Erzsébet-lobogójának égisze alatt hálás szívvvel szárnyra bocsátjuk.

Ezt a lobogót pedig két géniusz vezeti u. m. a *Turistaság* és a *Honismeret*.

A kitartásban van a siker.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület tizennyolc évi fennállása óta nagyon hasznos, nagyon hazafias és nagyon nehéz úttörő munkát végez. Igazi hazafias kulturamissziót teljesít.

Fáradhatatlanul törekszik egyfelől folyóirata útján, másfelől turista utak és szállók létesítése, a természeti szépségek megközelíthetővé tétele s turista kirándulások rendezése által a haza földjét és népét megismerni, az erdélyi részekben az idegen forgalmat emelni, muzeuma útján a néprajzi sajátosságokat bemutatni és megőrizni s mindezek által odahatni, hogy hazája földjét és népét mindenki megismerve, benne a hazaszeretet, a hazaföldhöz való ragaszkodás, a hazafiak közötti egymás megbecsülésének érzete fokoztassék; az idegenek pedig ide vissza vágyjanak, minket megismerjenek s ipari kincseink kihasználására esetleg segítségünkre legyenek. Az egylet fáradozása már is sok eredménnyel járt. Pedig még csak a kezdet nehézségeinek a leküzdésénél vagyunk. Ha a bérces kis hazarésznek minden lakosát az a hit lelkesíténé, hogy „Ha a föld lsten kalapja, hazánk a bokréta rajta“ s az a fenkölt érzés hatná át, hogy „A nagy világon e kívül nincsen számodra hely“, — az Egylet munkája könnyebb lenne, mert akkor mindenki filléreivel s lelkesedésének erkölcsi erejével támogatná ezen együletet nemes működésében.

Hiszen Erdély olyan gazdag természeti szépségben és kincsekben, hogy azok megismerése minden benszülöttben — bármely népfajhoz tartozzék is — kell hogy emelje a hazafias érzést, mert azok nemcsak a szemet gyönyörködtetik, hanem történelmi jelentőségüknél fogva a hazafiúi kegyelet érzetét is felkeltik s tette hívnak fel, látva, hogy mennyi kincs hever kihasználatlanul hegyeinkben, erdeinkben, ásványvizeinkben és rohanó patakainkban.

Ezért olyan fontos az idegen forgalom emelése is, mert a külföld ezeket felismerve, iparvállalatok keletkezését mozdíthatja elő.

Csak hogy erre a szükséges feltételek még nagyrészt hiányoznak.

Természeti kincseink különösen a Székelyföldön még nagyon nehezen hozzáférhetőek. A hova nagy kerülökkel a vasút elvezet is, az idegeneknek a megszokott kényelmet nem tudjuk nyújtani, a hol pedig némileg megadhatjuk, olyan drágán adjuk, hogy ettől riadnak vissza. Pár nap előtt mondotta egy ismerősöm, hogy a Szovátaí fürdön a felső telep szélén egy kényelmesen berendezett villában két szobáért naponta 15 koronát fizetett. Ilyen árakat csak kevés ember tud nálunk fizetni. Külföldi pedig ha egyszer eljön hozzánk s látja hogy külföldi fürdön hasonló vagy még olcsóbb áron megtalálja teljes kényelmét, többet nem jön ide. Meg kell elégednünk kisebb polgári haszonnal is. Ez fürdőink fellendítésének egyik főfeltétele. Közelebbről Homoród-fürdőről, e fenyvesek között fekvő kies helyről, az erősítő források mellől, hol az üde levegőben feléled és erőt kap a lankadt test, de a hol az idegen, sajnos, ez ideig kényelmet alig talál, — kirándultunk a Szt.-Keresztványán lévő Lobogóra és Dobogóra s a Szentegyházasfalván felül néhány kilométerre fekvő „Székely Szeltersz“-forráshoz. Elragadó szép vidékek. Pazar természeti kincsek. Kítűnő ásványvizek és fürdők. Kincset érő sziklahegyvel. De az odajuthatás a „Szeltersz“-forráshoz nehéz. Itt teledtünk meg. Felsőleges panoráma. A kies völgy szélén csörgödez a Vargyas-pataka, pisztrángja bőven; a „Szeltersz“-forrástól nem messze egy kanyarodónál egy kis tavat alkot. Kész fürdőként kínálkozik. A völgy körül erdő borította bazalt sziklák meredeznek az ég felé. Nem győztünk velök betelni, annyira lebilincselik a szemlélt. A „Szeltersz“-forrás két

vas köpűben buzogva ontja a megbecsülhetetlen gyógyító vizet. Már forgalomban van s lehető tisztán van kezelve. Most már dr. Rigler tanár úr ajánlatához képest készen vannak a gránit köpűk s behelyezésükre várnak. Egy öreg székely a mindenes. Felajánlotta a ház folyósóját, hogy letelepedjünk, de ismerve a viszonyokat, tarisnyával jöttünk s letelepedtünk a patak mellé s ott töltöttük el az egész napot a természet szép templomában.

Ezzel szemben éppen most olvasom Váradí Antal tárcáját a „Magyarország“ f. 188-ik számában a krajnai „Vintgár“-ról.

Irja, hogy a Cook-féle angol utazó társaság milyen kényelemmel lakmározott a Vintgár mentén épített korcsmában, s hogy fogta aztán a sok piztrángot, mialatt fönt a magasban, — mert két sziklaoldal egy-egy Gellérthegy magasságáig emelkedik, — hatalmas kőiven át robog a Trieszt-Aszlingi gyorsvonat a mélység fölött. Itt a zugó vizet igába fogják. Egy oldal sziklát átfúrnak s azon át vezetik meredek eséssel a zöld habok egy részét. Zsizsegve bukik a pöfögő örvénybe, hogy hatalmas erővel hajtsa odalenn a turbinát, mely az egész vidéknek szolgáltatja a villamos erőt.

Mikor jutunk mi természeti erőink ily felhasználásához, idegen forgalmunk hasonló emeléséhez (?) Mikor vezet be Erdélyt a Cook-társaság a világforgalomba (?)

Ime, milyen hosszú út áll előttünk. De minden kezdet nehéz. Az E. K. E. reá lépett a nehéz útra. Lankadatlanul törtet előre.

A kitartásban van a siker. Hazafias kötelességünk, hogy mindnyájan támogassuk nemes törekvésében.

(Homoródfürdő.)

Fekete Gábor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Barangolás a Retyezát körül.

Irta **Szádeczky Lajos dr.**

Múlt nyári kirándulásaink közül kétségkívül a legérdekesebb volt barangolásunk a Retyezát körül.

A megelőző nyári ködbe fuladt Negoi-partink után a hátszegi hegykirály udvarába vágytunk, barátságosabb fogadtatást remélve. A reményről ugyan már Csokonai száz évvel ezelőtt megénekelte hogy:

Csak maradj magadnak,
Biztatóm valál;
Hittem szép szavadnak,
Mégis megcsalál!

De miből táplálkozunk ebben a drága világban, ha már a remény élvezetéről is le kellene mondanunk.

Esperanza istennő biztatására tehát 16-an 1907 jul. 29-én este Kolozsvárt a vonatra ültünk s éjfél után — megtörve bár, de fogyva nem — Hátszeg-Váralján üdvözöltük a csillagos eget, hol 17-ikül egy hunyadmegyei turista csatlakozott hozzánk.

Kezdődött egy keserves szekerezés. Traján népének képzeletszülte ivadéakai ezredéves járműveikkel vártak, vak lovakkal, asszony kocsisokkal, örökmozgó

deszkaülésekkel. Hajnalban így is *Malomvízen* voltunk s a havasi szellő, a jéghideg patakvíz s a gőzölgő tea és a Retyezát hívogató cukorsüvege felfrissítették kerékbetört végtagjainkat.

Jun. 30-án reggel 6 órakor egy vidám lovas csapat ügetett kifelé Malomvíz tekervényes útcáin s bandukolt felfelé a patak völgyében.

Félhétkor értünk a vadregényes *Kolczvár* (716 m.) sziklafalai alá, melyek a meredek hegyoldalon lombos fák közül kandikálnak alá a mély és keskeny völgykatlanba, alább ki a hátszegi tágas völgy lapályára s felfelé a hegyóriások labirintusába.

Az alatta zúgó, morajló, szilaj havasi patak, a mint szikláról-sziklára szökdecssel, habzó víztarajokat s harsogó vízeséseket formál, mintha a

Kolczvár.

múlt századok zivatarjairól s a várszikláról fonalát eregető Kendefi Ilona édesbús szerelmi regényéről mesélgetne. Nekem két évtizedes történetet is felidézett emlékezetemben, mikor a M. Történelmi Társulat, 1887-iki hunyadmegyei kirándulása alkalmából b. e. gr. Teleki György hozott ki ide minket naláczí és malomvízi otthonából s nagy ecetes üvegben hűtötte a pompás borokat a kolczvári patak göbbenőiben és Teleki-réttel traktált a gepszőnyeg terített asztalán. Az öreg (br. Orbán Balázs, Zakszewski krakkai egyet. tanár stb.) alólról nézték csak a várfalakat, mi (akkor fiatalok) felmásztunk a meredek sziklatetőre.

Most csak lóhátról gyönyörködtünk benne, mert még magasabbra vágytunk és siettünk a mindig vadabbá és regényesebbé váló völgyoszoroson felfelé.

Félnyelkcor a völgykatlan kitágult szemünk előtt és előttünk állott a Retyezát méltóságos piramisa, három testvérével, melyek mint az orgonasípok állanak mellette. Az aljába s oldalain hómezők fehérlettek, vakító fénnyel csalogatva a bátor túristákat.

Félkilenckor egy körülbelül 200 éves hatalmas bükkfa árnyékában pihentünk meg, átkelve a patak túlsó oldalára, hol az út mindinkább szűkebbé, nehezebbé, rosszabbá vált. A ló vízben, sárban lubickol, felhányja a sarat, a fagalyak megsüvegeltetik magukat, vihardöntötte nagy fák korhadnak az útfélen, köztük páfrányok és vadbozót.

Hómező a Raszka-völgyben.

Féltízkor elértük a fenyős régiót; immár 1000 m. magasságban voltunk. Tele tüdővel szíttuk a fenyves édes illatát; hallgattuk a szél panaszos sirását a tülelű ágak közt s azt a tompa morajt, mit a távoli vízesések okoznak. Barangolt és zúgott a nyári szél s zörögtek a fák száraz lombjai, mint rabkezén a megrázott bilincs (gondoltuk Petőfivel); pedig itt a természet örök templomában nincsen rabság, szabadság honol egen-földön. Talán azért oly üdftő, oly édes a havasok balzsamos levegője! Még egy órai lovaglás és 11 óra tájon a hegygerincen egy szép tisztás oldalon, havasi legelőn, fenyőfák árnyékában, kilátással a nagy csúcsok felé (tehát felséges panorámában) pihenő és ebédelő tanyát ütöttünk: a Raszka-völgyben.

A ki nem tudja mi az a „farkasétvágy“, menjen hegyet mászni s megtanulja. „Az éhség a legjobb szakács“ mondja a német bölcsesség, de az étvágyat is ki kell érdemelni, reá kell szolgálni. Más egy falánk ingyenc éhsége, s megint más egy vidám turista étvágya; amaz hamisított műbor: ez hegyaljai *szomorodni* (értelme is ennek, hogy „magától érő“! nem mesterséges.)

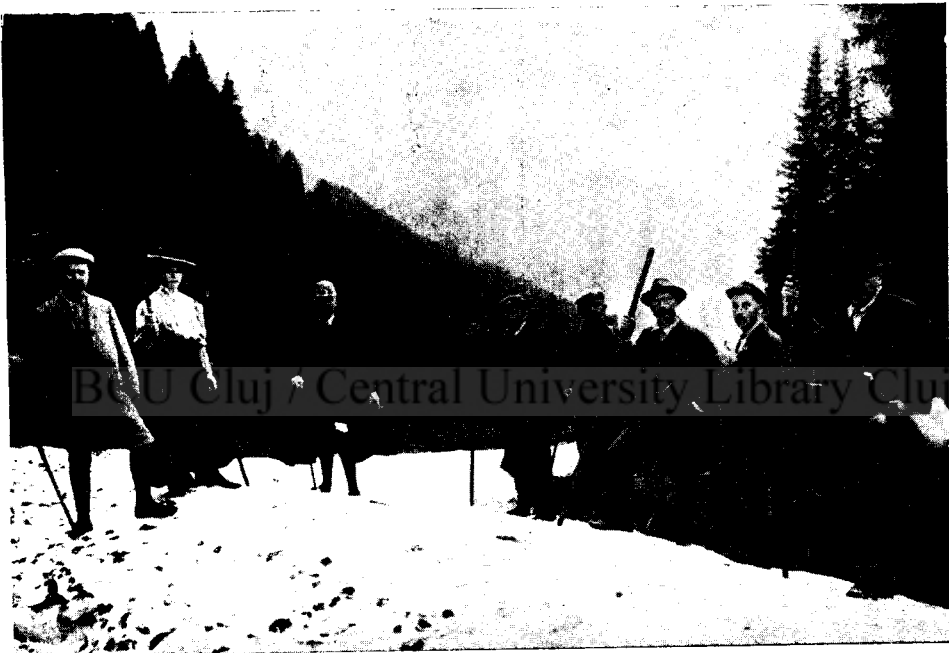
Ilyen étvágyal költöttük el retyezátalji ebédünket mohás terítéken s ittunk rá havasi forrásvizet, a mi többet ér minden pezsgőnél. Egyszersmind búcsút is mondtunk a lovaknak, melyek alászálltak a szomszéd völgyben lévő éjjeli tanyára, tovább nem használhatván őket a meredek hegyoldalon.

Tizenkét óra múlt, midőn az apostolok lovára kapva, megindultunk a csúcsok irányába, azon a hegygerincen, mely a Retyezát aljára vezet. Néhány

perc múlva ritka szép látványban gyönyörködtünk: egy hatalmas *jégsikam* (glecser) hátán mászkáltunk, a mely m. e. 300 m. hosszú, 20—25 m. széles, s 3—5 m. vastag volt. Oldalán, mint egy valódi glecserhez illik, kőtörmelékek (morénák) heverték s egy-egy ledöntött fenyőfa hullája, mert a régió határszéléig nyúlt alá s leborotvált néhány elhagyott tűlevelűt.

Egy órákor a gerinc élén a havasi rózsák tengerében evickéltünk felfelé. Nagy térségek ragyogtak tűzpiros színben s a levegőben balzsamos illat áradozott.

Félkettőkor a gerinc tetejére értünk, a honnan gyönyörű kilátás nyílt a csúcsokra, a Zenogató felé, a déli oldal szakadékaiba, a túlsó mélységes völgy katlanjába, melynek alján ott fehérlett éjjeli tanyánk: a barakka.

A Raszkavölgyi hógörgeteg a kirándulókkal.

Ez a kecsgetető látvány olyan ellenállhatatlan vonzó erőt gyakorolt néhány társunkra, kik már megelégték a hegymászást, hogy további útirányuk célpontjául egyenesen a barakkát választották, kijelentvén, hogy ők nem zergék, hogy sziklákon ugráljanak. Vezető nélkül indultak lefelé, az *Ezüstpatak* torka (Gura Zlati) mély völgyébe. Úgy okoskodtak, hogy a vízfolyás, a patak medre majd elkalauzolja őket az éjjeli szállásra. Meghalljuk majd este robinzoni élményeiket. Hiába mondtuk a lázadó főnök doktor-barátunknak, hogy az nincs „javalva.” Nem hallgatott a szép szóra: lemegyek a patak mellett ha *török* szakadok is! mondta s büszkén lejtett s töröködött lefelé. Egy földi *kovács* sem kívánt szembeszállni az égi kovácsok fenyegető villámaival, egy *szabó* is követte a rossz példát s hogy a szép hegyeket a völgyben se nélkülözzék, tehát egy élő „*schönberg*“-et vittek magukkal. Később

még néhány „szakadár“ követte a dezertálókat, úgy, hogy a végén csak öten maradtunk egy vezetővel, kik a nótára hallgattunk, hogy „mit nekem az eső, mit nekem a sár is“, — mert a Retyezát pipára gyújtott s füstfelhőbe burkolva jelezte, hogy nem fogad!

A kik az eredeti tervnél maradtunk, vigan kapaszkodtunk a lankás hegyháton tovább a havasi rózsák virágos mezején. Egy hatalmas hosszú kő: „a király sírja“ feje felől oly gyönyörű havasi rózsakoszorúban gyönyörködtünk, minőt semmiféle kertész nem produkálhat.

Két óraker a törpefenyők aljában egy juhász-tanyához értünk, a hol a kecsketej üdítő italul szolgált. Tovább haladva láttuk, hogy ereszkedik már a felhő s az eső permetezni kezd. Az első komolyabb zuhany alól cirbolya fenyők gyér lombjai alá menekültünk. De mihelyt megcsendesedett, tovább folytattuk útunkat köves Arábiában, most már a Retyezát lábai alá.

A Retyezát csúcsa.

A Retyezát talpánál egy kövekből összerakott s fahéjjal fedett sztinát találtunk s onnan megkezdtük a csúcsra a kapaszkodást. De alig haladtunk egy negyedórát a csúszós köves talajon, 3 óra után utólért egy záporosó, melynek vízsugarai elől nagy kövek barlangüregeiben kerestünk menedéket. Ott füstölgött előttünk a Retyezát, de a meg nem szűnő zápor egy fél óra mulva visszatérésre kényszerített, nehogy az éjszaka a kövek hazájában találjon.

Most már mi is egyenes irányba vettük az utat a völgykatlan felé s kevés idő múlva magas és locsogó vizes fűben dagasztottunk. Mi férfiak még csak haladtunk valahogy, de egyetlen nő útitársunk átázott szoknyája, néhány kiló túlsúlylal növekedve valósággal lenyűgözte bájos gazdáját.

Mielőtt búcsút vettünk volna a Retyezát látásától, lefényképeztük a füstölő csúcsot s az átázott kis társaságot. Csak az én kaukázusi burkám állotta ki szárazon a vízpróbát, midőn sátorul használtam a Retyezát vállán a záporesőben, alatta jegyezgetvén gyorsasággal élményeinket.

Midőn félhatkor a kőrégióból a fák közé érendők voltunk, 3 szép zerge bukkant elénk, a melyek nagy zavarba jöttek, hogy kétlábúakkal találkoztak az ő otthonukban. Kedvtelve nézegettük egymást egy-két percig, míg nem néhány gyors szökéssel eltűntek szemünk elől.

Fél óra múlva a Retyezát alól jövő *Ezüstpatakot* (Zlatuje) szegélyező magas gerincen ereszkedtünk alább és alább, de mindenütt az élen, mert a víz folyása mellett haladni a sziklafalak, vízesések miatt szinte lehetetlen. A

Az Ezüstpatak vízesése.

kik ezt próbálták (elvált társaink), sokkal nagyobb nehézséggel küzdve, hosszabb idő alatt s rettenetes fáradsággal tudtak levergődni a patak mentén a raszkavölgyi éjjeli tanyához. Mi rendesen néhány száz méternyi magasságban haladtunk a patak felett, melynek vízuhatai hatalmas morajjal bíztattak a sietésre. Legjobb igyekezetünk az volt, hogy el ne sötétedjünk az erdőben, mert akkor aztán se ki, se be, hálhatunk a nedves talajon.

Éppen sötétedett, midőn a *Gura Zlati* (az Ezüst száda) aljába értünk és átkelhattünk a patakon egy ledöntött fenyőtönkön. Még néhány kacskaringós kapaszkodás s még egy átkelés lengő fatörzsön a zúgó örvények felett s lent voltunk a völgyben a zúgó *Ezüstpatak* mellett.

A barakka ablakából kivilágító barátságos fénysugár jelezte a sötétben, (mint világító torony) az útirányt. Odaérve, bepillantva a füstös szobába, ott láttuk az asztalnál ülve csak félórával előbb érkezett társainkat, neki gyűrűkötve, vetkezve a vacsorának. „*Ali baba és a 40 rabló*“ keleti meséjét juttatta eszünkbe a regényes kép, melyet nemsokára teljessé tettünk s képzelődött az élmények kölcsönös kicserélése. Hány János kalandjai dajkamesék ahhoz képest, a mit a kettős társaság az elemekkel vívott harcairól beszélni tudott. Minden lehetetlent elhittek, csak a zergékkel való találkozás nem talált hitelre.

Gőzölgó tea, meleg és hideg eledelek légiója, szeszélyes italok, tréfa és évődés, szellemi röppentyűk eregetése után édes üdítő álom s jul. 1-én

A Gura Zlatii tanya.

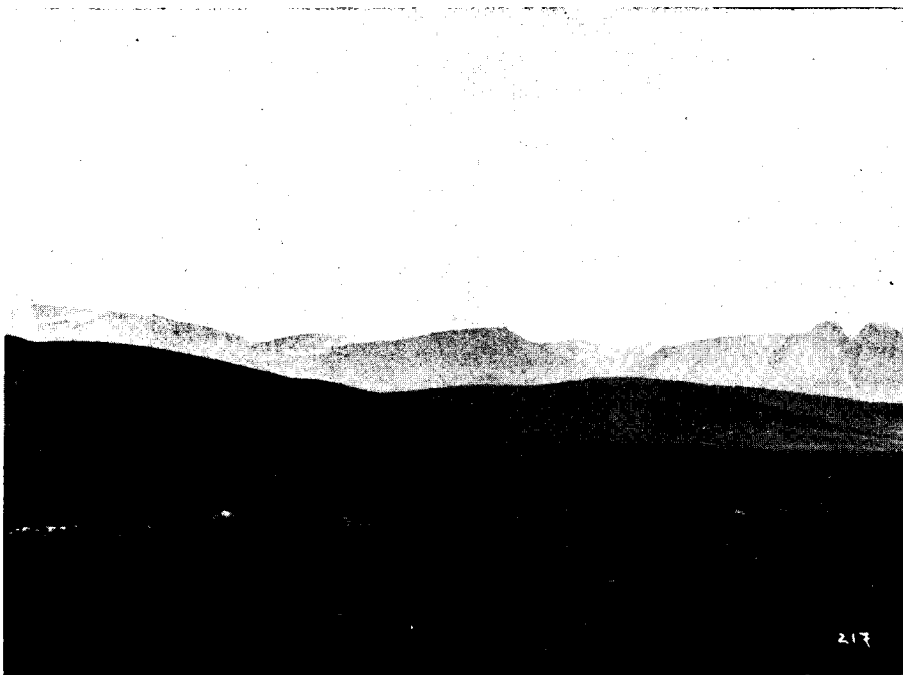
hajnalban a 6—8 fokos hegyi patakban hidegvíz-kúra voltak a következő programmpontok.

Reggeli után lóra-kapás, fénykép-fölvétel a társaságról és a Raszka-patak vizeséséről következtek. Fél tízkor megindult a lovas karaván Malomvíz felé s a *Sebespatak* (a katonai térképen: Riosorul, a nép ajkán: Riumare nagy patak) tágas völgyében itt-ott sziklába vájt úton, zúgó patak mellett, fantasztikus sziklafalak és bástyatornyok alatt haladtunk kifelé a hegyek birodalmából. Itt-ott újabb csoport felvételek következtek, Adler szászvárosi fényképész masinája és Monoky barátunk kodakja által. A nagypatak tájékozó hajjai egy sziklamedencében fürdésre is csábítottak.

Nagypatak (Riu mare) völgye.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A Retyezát-hegylánc vonulata.

A hol a völgy kitágul, egy magas sziklafalon emléktábla örökíti meg *Rudolf trónörökös* zenogatói zergevadászatának emlékét, a mely így szól:

Rudolf magyar királyi trónörökös
 Újabb történelmünk büszke reménye
 Dali kedves ifjú erőben vadászott itt 1882. év nyarán
 Oldalán bájos hitvese Stefánia főhercegnő.
 Letünt mint üstökös, hirtelen, megrázólag 1889-ben
 Fenmarad emléke hóhegyek szirtein is.

*

Emelte Hunyadvármegye a haza ezredévi ünnepe esztendejében,
 1896.

Délre Malomvízre értünk s ünnep, sőt búcsú lévén, szép néprajzi képekben gyönyörködtünk. A Kendefiek vadászlaka udvarán szabadban eltöltött ebéd után, a falusi primitív járműveken siettünk a hátszeg-váraljai állomásra, szemrehányó búcsúpillantásokat vetve a most már ragyogó fényben kacérkodó Retyezát-család felnőtt tagjaira. Az állomáson ezt olvastuk egy jelző táblán:

293 m.-rel az Adria felett
 a Retyezát legmagasabb csúcsa 2506 m.
 a Pareng „ „ 2520 m.

Azzal vigasztalódtunk, hogy 2000 m.-en felül jártunk, az utolsó néhány száz méterről is csak a zápor mosott le. A *Sztrigy* hullámaiba temettük bánatunkat, míg nem előállott a vonat, mely jul 2-án reggelre Kolozsvárra röpített. Turista doktornak lába akkorra már megmerevedett; egyéb baj nem esett.

Az erdő hajnali imádsága.

Irta **Apáthy István dr.**

Az éjszaka langyos, permeteg volt. Az égen a szürke felhők megriadva oszlnak szét s vágatva tűnnek el nyugat felé. A halványodó hajnalcsillagnak még van ideje, néhány ezüst sugarat a földre küldeni és megbámulni a földi ébredést, a nyári hőtől még el nem lankadt lombú erdőt, mely néhány bokorral virágos rétbe megy át.

Minden levél, minden fűszál aggodalommal vegyes gyönyörtől reszket, minden virág kelet felé fordítja kelyhét: a földi lét legfőbb ura, a nap fog ott az égre lépni, s az utat előtte a hajnal biborszőnyeggel beteríti. Ő maga már hatalmas karjaiként aranyos küllőket nyújt ki az égre, s a néma természet hódolattal hajlik meg előtte.

Óriási bükkfák és tölgyek koronája ölelkezik, hogy megalkossák az erdő lombsátorát, sötét mennyezetet egy titokzatos világ fölé. Hideg forrás körül fodros harasztból puhára vetett ágyon pihennek és levéltelen száron fénykerülő, csodás virágok nyílnak, árasztanak máshol ismeretlen illatot. A mező felől a bangita emel védő falat s a zöld kárpitba ékességül laza fűrtöket szó halvány

rózsaszínnel meg fehérrel. Vén tölgyek elszáradt, barna karjai kinyúlnak a rét fölé; nagy csöppökben langyos víz esik le róluk. Minden levélen van egy vízcsepp, mindenik fűszál hajladozik egytől. Az éjjel nyiló mécsvirág kelyhébe zárja a világosság elől, a többiek, fehér csillagvirágok, mosolygó kék veronkák s a piros szírmű gerely, szűz keblükön a leplet csak most fogják kitárni.

Végtelen a nyugalom, fönséges, szent a csönd a magas sudarakon s a nedves talaj mohaszálai közt. Minden áhitatos várakozásban, minden élő közelebb érzi azt a valamit, a mit egyaránt ismer a legnyomorultabb, s a mi egyaránt ismeretlen a legnagyobb előtt is. Valami túlvilági szózat, valami titkos sejtelem lengedez a magasban és ott van a fűszálak törpe világában is.

Egyszerre mozdulnak a lombok, jön a hajnali szellő, suttogva, lágyan intve áhitatra: Imádkozzatok!

Ködfátyol borúlt a mezőre. Halk zizegéssel jött a fuvalom a rét felől s a fátyolt leemelte. A fátyol szétszakadt, foszlányai az erdőn fönnakadtak és ott végkép eloszoltak. Először a pipacs lengette meg palástját és a bimbóban összegyűrt ruhája kisimult; aztán a sötétajku zsálya ingott meg s odább a szakállas szegfűnek karcú szárai. Majd a változékony koronilla virággömbjeit s a borbolya tüskés bokrát érinté a hajnal hirdetője és azután behatolt a lombok sűrűjébe.

A halk zizegés mindig erősbödik. Fészkén fölserken a dalos madár és szótlanul nézi a pirosuló fatörzset. A harkály is megáll az odvas törzsön, s a kéreg alatt a pondró megmenekül... Szerelmi örömtől fáradtan, az éjszakát mély álomban töltvén, a gerle párjának csókjára ébred. A méh készül, hogy útra keljen, száraz levél alól a kis bogár most bátran bújik elé. Az éji lepke mind elült már, a nappali elhagyja lassan rejtekét; széttartott szárnynyal, mozdulatlan ül a levélen. A hangyák összegyűlnek a boly tetejébe. A munka még szünetel; áhitat órája ez.

Imádkozzatok! — suttogja a szellő, és minden imádkozik. Mert szavát megérti a tölgy s az erdő hatalmas lakói, itt-ott talán egy ember is, megérti a fűszálak rejtett világa, melyet a nagyok észre sem vesznek, de a melynek épp úgy kijut örömből, bánatból, mint ő nekik. Pedig abban a világban a szál moha már óriás, és a zuzmó tányérjába tenger gyűl az eső csöppjeiből.

Imádkozzatok! — így szól a szellő — itt a hajnal, közelg a nap. Hajtsátok le alázattal fejeteket a természet ura előtt!

Nyomorult parány vagy — mondja valami a moha rengetegében bújdoso picike lénynek, — életed pillanat, nem voltál, nem leszesz.

Semmi vagy a végtelenben, — ezt hallja a vén tölgy — létedet csupán a napnak köszönöd; ezer éved tünékeny perc az öröklétben.

És a fűszálak még mélyebben hajólnak, az ágak integetnek, reszket a levél. Alázattal és önmegadással hajtja le fejét minden. Templom ez, úrfölmutatás van, itt a hívők: egyik se méltó, hogy tekintetét most fölemelje.

De fölpillant a nap és előmlik az ég azúrján a fény áradatja. A béke és a jóság derűje jön a sugarakkal, s a világról a bűvös ígézet elmúlik. Pacsirta szózata zeng át a levegőn, csalogány dala felel reá a sűrűségből: „öröm az élet, a reggel gyönyörű, örök a szerelem, örök a szerelem üdve.“ A harkály vidám kopácsolásba kezd: „Gazdag vagyok, terítve az asztal, a bőség nem apad ki“ A lepke csapong, a méhe dong, friss fuvalommal a levél gyors táncra kél, a virág illata messze száll, s a lég balsamos párákkal megtelik: az erdő hálaáldozatát küldi a magasba.

„Köszönöm az éjszaka permetegét, üdülést szomjú gyökeremnek; hála, hogy a verőfény csókja lombomon ég.“ — „Fejem fölött az árnyas hajlékért párommal együtt néked adózom.“ — „Köszönöm, hogy számomra édes mézet gyűjtél a kehelybe.“ — „Köszönöm, hogy száromon kinyílásra birtad a bimbót, hogy engem takar a lepke szivárványszínű szárnya.“

Minden zúgból száz hang tódul elő, millió lénynek szava egy karba vegyül, hirdetni, hogy az első hajnal se volt ragyogóbb a mainál, hogy a természet sosem volt szebb, soha ifjabb; hirdetni, hogy mikor az első sóhaj vallott szerelmet a világon, a szerelem akkor se volt édesebb mint most.

Nem igaz, hogy a lét törvénye a szomorúság. A boldogság végtelen; a múlt bánata meghalt, s a nyomor ijedelme, a halál tudata nem született meg: csak a pillanat öröme él. A szabadság fölött csak a szerelemnek van uralma, s a szerelem tiszta: nem ismer határt, se szégyent, Nincs félelem, nincs irigység. A bükk derekát szorosán öleli a repkény, s a fa nem sajnálja tőle élete nedvét. Borbolyabokrok alján a szamóca ért gyümölcsét szívesen kínálja; drága himport, mézet a méhtől egy virág sem tagad meg. Pompás virágernyőjét a macskagyökér magasra tartja, de nem nézi le a lapdarózsát fonnyadt szirma miatt. Az ökörszem nem bújik a varjú előtt, s a hernyó a kakukkal szembe néz. Hisz a szellő biztatást zúg mindenüvé; szavából a teljes egyenlőség tana szól: egyenlő jog életre, örömré.

„Hajnalszínű, gyöngéd szirmaid közepett aransárga porszállkoszorú édes, balzsamos illatot áraszt; te vagy a legszebb, a legillatozóbb!“ Ezt hallja a rózsza és tövisbokra minden ágán boldogság rezeg át; mámorosan öleli keblére a pici bogárkát.

„Sokszorosan szárnyas leveled,“ így hizeleg valami a büröknek, „bokrétás virágod szaga a legerősebb; te vagy a legkülönb illatra, virágra, levélre.“ És a bürök meg sem látja a rózsza fesledező pompáját, nem is érzi a szerelemnek tömjénező rózsailatot.

Titkos szózat mondja a penésznek: „Finom, fehér szálaiddal párja nincsen a föld kerekén; az erdő díszte te vagy.“ És a penész büszke önmagára.

Enyhe lehellet simogatja a bükköt: „Te éretted van a messze lég, a kéklő boltozat, a te leveled öröme kélt a napsugár, a te gyökerednek hatol mélyen a földbe az eső; fűszál, virág, ha korhad és minden alacsony földi teremtés nedveit a te gyökerednek küldi adóul. Ezer élnek adsz tápot, ezer élő talál gyönyört árnyaidban, ezer élő hálája illet; örök a dicsőséged!“

„Te éretted nőtt föl óriásra a bükk, elvénuilt törzse korhad, csak azért, hogy rajta teremhess. A lombsátor csak arra való, hogy elfogja előled a gyilkos napsugarat.“ És a reves fagomba elhiszi ezt.

„Óriási vagy; élők milliói élnek rajtad, tartoznak neked köszönettel. Örökre hangzik dicséreted élők millióitól.“ Nincs, a mi elvitassa e büszke hitet a mohaszáltól.

Mindez odafönn, a fatetők fölött, a hol a győző diadalmoraja s az áldozat hörgése nem különbözik, egy magasabb összehangolásba olvad. A távol kelettől a messze nyugatig, a páraival teli levegőn egy szózat suhan át, s a végtelent bejárja, válaszul a hajnali imára:

„A pondró nem érzi nyomorúságát. A maga köréhez képest minden élő egyaránt hatalmas, egyaránt tudós, és a végtelennel szemközt egyaránt parányi, a mindenség titkaival szemben egyaránt tudatlan.

És ezért minden élő, mert él, egyenlő, a legfőbb boldogságra egykép születtek, mindenik imája egyenlő magasra hatolt. Ha villámtól sújtva, a százados tölgy összedől, a mindenségben nem fontosabb esemény, mintha a fűszál, elrágva hernyótól, derékon megtörik. Mikor a zúzmón egy csöpp víz kiszárad, sok ezer élő lénynek épp oly csapás, mint embernek ha ellene tör minden elem. Vízont a napsugár a legkisebb élő csírának s az embernek egyformán öröm és áldás.

És ezért hálával, egyenlő hálával tartozik mindenki anyjának, a földnek, a hol fogantaték, és apjának a napnak, a ki a földdel nemzi az élet. Minden életnek közös a forrása, közös a sírja, vége, a célja. A természet mit se tud róla, hogy ez bogár, melyet el szabad taposni, az meg ember, a kinek élete szent: a természetben minden egyenlően névtelen. A mindenséget részekre

csak az ember szakgatá, csak az adott nevet a bogárnak és méltóságot önmagának. Szüntelen oszt és mivel az osztályban minduntalan nagyot hibáz, megtermett benne fogalma az igaznak és a gonosznak, jognak és jogtalanságnak. A világgal csak az ember nincs megelégedve, és annak is csak ő az oka.

Am évődjék az idők végéig: én minden hajnalon elviszem a természet hálááldozatát!

Ideleinn az erdő befejezte imáját, elszálltak a reggeli párák, de az ünnep tart tovább az egész boldog nyáron át . . .

A Kis-Békási Szurduk.

— Egy napos kirándulás Gyergyószentmiklósról. —

Gyilkos-tónál töltött pihenés után indultunk neki gyalog egy olyan útnak, melyen a természet alkotó és romboló erőinek évezredek nyomaí ejtik ámulatból bámulatba az úgazót. Ez a gyalogjáró a Vöröskőpataka mentén vezet végig másfél órányi hosszúságban. Megkezdődik az óriási terjedelmű Gyergyói havasok fantasztikus alakulatokban kiszámíthatatlan, egyes részeiben pedig megközelíthetetlen borzalmas sziklabérce, melynek közepette egymásra hullt kötömbök alatt, feldúlt szikla ágyban rohan gyilkoló haraggal a sebes patak. Két oldalt 400—500 méteres kőfalak meredeznek az ég felé; egyes helyeken a sziklatető be is hajlik 10—15 méteres, félboltozattal, melyek alatt 50 méter magas és ugyanannyi széles sziklatömbök pihennek lomha testükkal s mint valami óriásanyára tekintenek fel a magasba a boltív alá, ahonnan egykor leszakadtak.

Meg kellett rendülnie a föld másik sarkának is, mikor ez az elszakadás végbement.

A szikla hegységnek vannak hosszantartó, méteres szélességű repedései, itt-ott barlangszerű félboltos csarnokai, melyeket, úgy látszik, a száz méterrel magasabban járó patak vájt egykor magának.

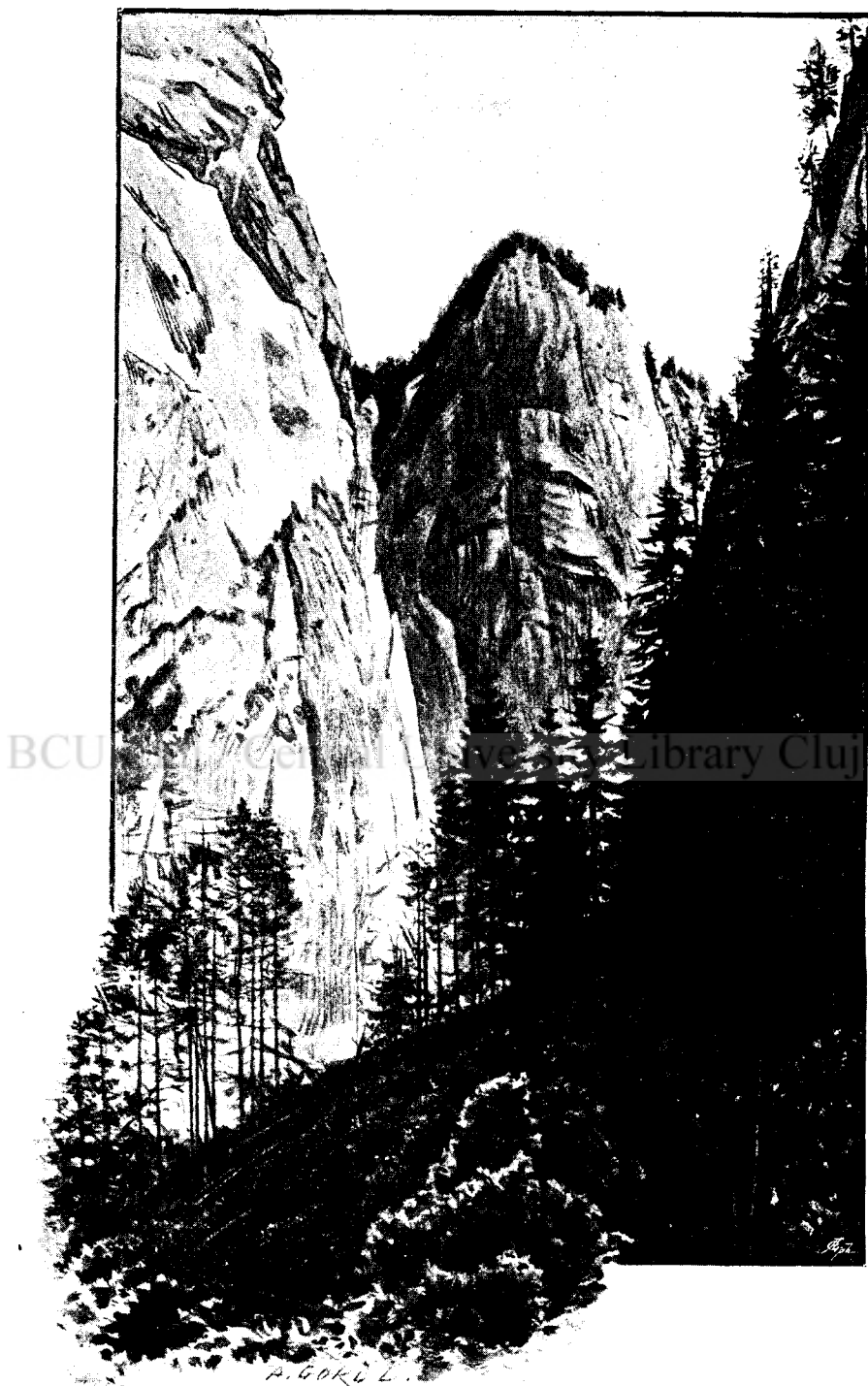
Láthatók óriás sziklanvergek, egymásra hullott kőhegyek, szédítő zürzavarban, úgy, hogy az ember ezek láttára félve kérdi önmagától: képes volt-e a föld szétropanás nélkül ilyen rettentő súlyok zuzó esését elviselni?

Vannak közben nagyszerű vízesések s olyan sziklamedrek is, melyeknek oldalfala nyilegyenes lévén, a szikla közé beékelt fagerendák végtelen száma alkotja rajtuk a hidat — 150 méteres távolságokban. Az ember háta borzong, amikor ezen gerendákra lép, mert attól fél, hogy gerendástól együtt menten a mélységbe zuhan.

Mi lehetett itt ezelőtt évezredekkel?

Talán egy egészben álló sziklahegy, melyet vagy valami erőszakos vulkánikus erő repesztett ketté a lefutó vizek részére, vagy pedig maga, a 100—200 méterrel magasabban járó patak vájt lassan magának ily borzalmas össze-visszaságban.

Nagyszerű látvány, mikor a meredek sziklafalba gyökeret vert fenyőszálat pillant meg a szem, néhol meg a lejtősebb részen derékban kettétört fenyőerdőket. Jele annak, hogy amit még a sziklán is fölnevel 100—150 év, azt egy százados vihar néhány perc alatt megsemmisíti. Milyen erejű is lehet az a vihar, amely beszorul a sziklaöblök közé s nem tudván kijutni börtö-

Kis-Békási szoros.

Goró Lajos rajza.

néből, égő boszuval csavarja pokoli karjára a kőhegyek vékony hajzatát, ezeket a sziklarétegekbe ékelt fenyőszálakat s egy roppanással bérceket mozdít, hegyeket repeszt, fát és követ egyszerre vág le a mélységbe a zúgó patak fölé.

A Titánok harca ehhez képest a mesék országából való törpejáték. Hát, még minő lehet az orkán zenéje ilyen terjedelmes sziklaorgonákon?!

A fenséges nem a költők műveiben, nem a művészet alkotásaiban, nem is a fantáziában, de itt valósul meg a természet csodáiban. Vagy lehet-e szebbet is képzelni a Kupástetőnél?! Ez a 100 méter magas, meztelen sziklakúp olyan, mint egy felhagyott csonka őrtorony, melyet egykor a föld haragos nyomra dobott ki magából, miután nem bírta terhét tovább viselni.

Ilyen panorámát nem állít elő a petrozsényi Szurduk; kár járni Svájcot, Tirolt, Stájerországot annak, aki fenségest akar látni.

Egy kis kanyarulattal végre elérünk azon ponthoz, hol a Vöröskőpataka a Békásba ömlik. Egyesülés után e két patak beleágyazza magát 300 méter magas szűk fal közé, melynek kezdetét a nép Pokolkapunak nevezi. Itt már kézzelfoghatóan látszik, hogy vagy erőszakos erő nyitotta meg a sziklát, vagy a patak, mely egykor a tetőn járhatott, lassu évezredek munkával szállott alá a mélységbe. A természet csodatevő ereje mintha kimerülve elérné itt végső fokát!

Lélekzetet elfojtva megyünk be a Pokolkapuján s ahol néhány év előtt madár sem járt, mesterséges, sziklábavágott keskeny ösvényen haladunk lefelé a Békás felett.

Az Isten eszméje lelkünkbe markol, a természet apológiáját jobban kezdjük érteni minden katedrai bölcsestégnél.

Békás Szurduka körülbelül 1 kilométer hosszúságú.

Ezt az utat megtenni, ezt a képet megtekinteni érdemes minden külföldinek, a magyarnak pedig kötelessége.

A békási Szurdukban láthatók egy, ezelőtt 20 évvel keletkezett faipari vállalat nyomai. A gazdag Urmánczy-cégnek volt egy erdője olyan területen, ahonnan a fát csak sodrony-pályán lehetett volna leszállítani horribilis befektetéssel. Egy gergyószentmiklósi származású, műszaki tiszt, Giacomuzzi János, az Urmánczyaknak jó barátja, hősi elszántsággal megmászva a Szurduk tetőt, bőrruhában, derekán kötéllel ereszkedett alá a mélységekbe, hogy topográfiai tájékozódást nyerjen. Segítő társakul nem kapott a környékből embereket, mert a néphit szerint ott, ahová hívta őket a vakmerő vállalkozó, a pokol szörnyei laknak, kik a sziklák között hétfejű sárkányokon nyargalásznak. Giacomuzzi a Békás felett merész gondolattal fagerendákon nyugvó magas úsztató csatornát készíttetett 28 kilométer hosszúságban; befogta a csatornába a Békás vizét s így vitték a faanyagot Tölgyes felé. Az erdőt tövedelmezően kihasználták már évekkel ezelőtt, a csatorna pedig most romokban hever.

De a vármegye, hogy a világtól elzárt békás-, domuk-, zsedánpatakiak könnyebben bejuthassanak Gyergyószentmiklóstra, nehéz robbantó munkával a Szurduk szikláiban gyalogátjárót vágatott, mely talán idővel egy kocsizható útnak lesz az alapja. Ha ez az út elkészül, s Szentmiklósról szekérrel lehet majd idejutni, akkor Békás Szurduka lesz Európának egyik legfenségebb jermészeti csodája. Csikvármegye törvényhatósága s Gyergyószentmiklós városa bizonyára mindent elkövetnek, hogy ez az út mielőbb létesüljön.

Miért menjünk másfelé, mikor Csikvármegye magába zár mindent, ásványvizek, fürdők kitünőségeit, erdőket, völgyeket, havasokat, a fauna, flora, közetvilág ritkaságait, sőt a természet bizarr alkotásaiban is oly gazdag, hogy az Alpesek versenyre kelhetnének vele. Aknázzuk ki bár magunk ezen kincseket s ezzel is lendítettünk egyet a székelymentő akción.

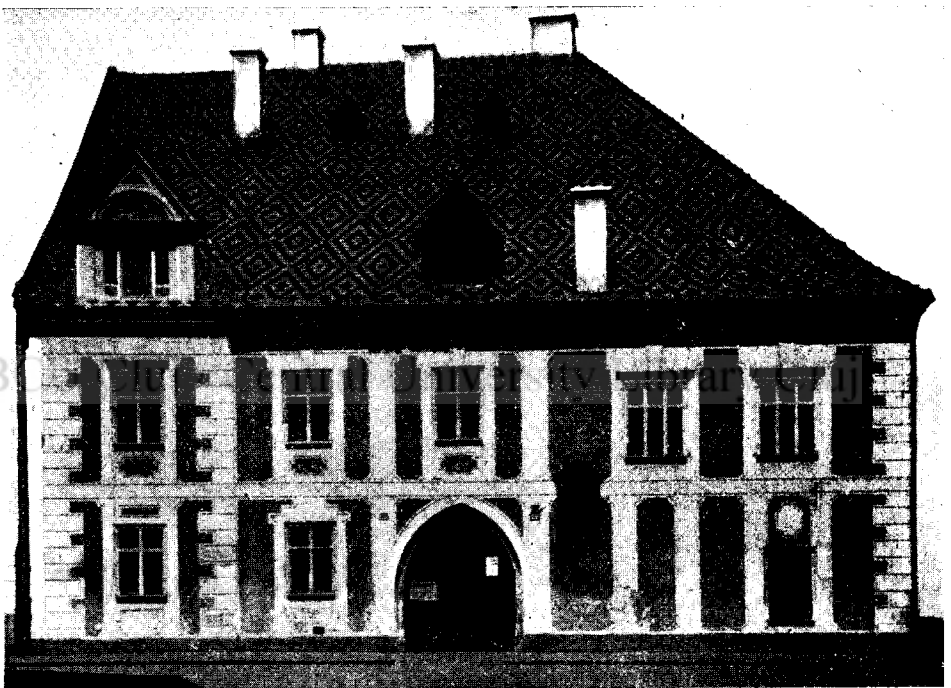
Fejér Gerő dr.

25 ezer múzeumlátogató.

Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósága *Szvacsina* Géza kir. tan. polgármesterrel az élén lelkes buzgalommal segített az E. K. E.-nek megvalósítani azt az eleinte kétkedéssel fogadott kezdeményezését, hogy a város nagy szülöttjének Mátyás-királynak szülőházában új múzeumot alapítson.

És pedig olyan tartalommal, mely ujságánál és eredetiségénél fogva a legnagyobb közérdeklődésre tartson számot. — Az ige testté lön; — s ma

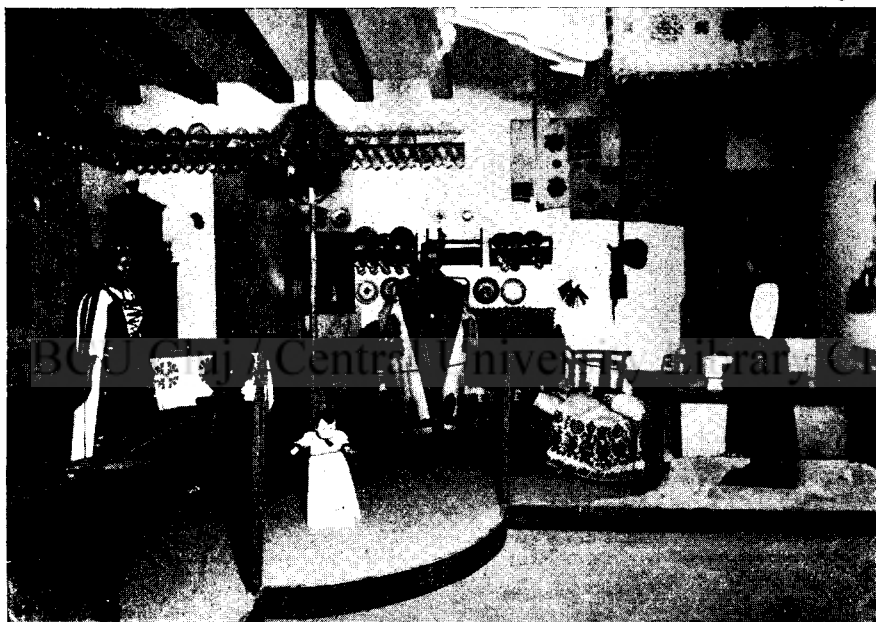
Az E. K. E. Mátyásházi múzeuma.

már mindenki egyértelműleg elismeri, hogy a Mátyás-házat jobb, szebb, eredetibb és kegyetesebb célra alig lehetett volna hasznosabban fölhasználni.

Erdély népeinek és tájainak kalejdoszkopszerű föltűntetése ez a múzeum, hol egy rövid óra alatt országrészünk nép- és tájrajzi nevezetességeiről minden látogató szemlélet útján meggyőződhetik. S ha semmi egyéb érvet nem lehetne fölhozni a Mátyás-házi múzeum létjogosultsága mellett, még akkor is elegendő volna a látogatóknak évi 4—5 ezernyi száma, mely a napokban a 25 ezeret meghaladta. Ebből a túlnyomó rész ingyenes vagy kedvezményes (iskolai) jegyet élvezett. Ez a páratlan eredmény a mai kor

szokása szerint önkéntelenül holmi kis jubiláris visszaemlékezésre nyújt alkalmat. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület már alakulásakor 1891-ben alapszabályszerű működése körébe fölvette táj,- nép- és természetrajzi gyűjteményeknek idegenforgalmi szempontból való létesítését. 1896-ban a Millénium alkalmából országszerte nagy érdeklődés közepette az összes vidéki népviseleteket bemutató „Néprajzi bál“ zajlott le az E. K. E. rendezése mellett, mely 1500 forintot jövedelmezett az úgynevezett Kárpát-múzeum céljaira.

Ezzel kezdetét is vette a gyűjtés abban az időben, a mikor Kolozsvárt, illetve egész Erdélyben senkinek eszébe sem jutott néprajzi múzeumot szervezni. Éppen azért mindenki természetesnek találta a kezdeményezést és sorsjegyek vásárlásával, alapítványokkal, pénz- és tárgybeli adományokkal, nemkülönben buzgó agitálással támogatták egyesek és testületek, kormány és törvényhatóságok az új társadalmi mozgalom kulturális munkáját.

E. K. E.-múzeum : Kalotaszegi szoba.

Az E. K. E. különben is csak azt cselekedte, a mit a külföldi alpesi egyesületek már előbb megtettek, természetesen az erdélyi viszonyok figyelembevételével.

És ezzel Kolozsvárt olyan intézmény létesült, a mely bármely alpesi vagy turista-egyesületet itthon és más országban egyaránt csak büszkeséggel tölthetne el. Az E. K. E. néprajzi osztálya Kuun Géza gróf elnöklése alatt már 1896-ban foglalkozott a Mátyás-háznak egy turista, táj- és néprajzi múzeum céljaira leendő átengedése eszméjével. Ekkor jött segítségül Kolozsvár idegenforgalmának a kérdése, melynek emelése érdekében akkor történt az első jelentősebb lépés, a mikor a törv. hat. közgyűlés 1899. jan. 3-án *Hajós János* ny. min. tanácsos, *Csiky Viktor* dr. egyet. tanár, *Kiss Sán-*

dor igazgató és e sorok írójának pártoló felszólalásaira elhatározta, hogy a restaurált Mátyás-házat egy az Erdélyi Kárpát-Egyesület által szervezendő Erdélyi táj- és néprajzi múzeum számára, Hunyadi Mátyás a nagy nép király iránti kegyeletből és idegenforgalmi szempontból átengedi. A 15 évre szóló szerződést a város és az E. K. E. megbízottai 1900 évi július hó 10-én kötötték meg, és annak értelmében a Mátyás-szobor ünnepélyes leleplezésével egyidejűleg 1902 október 12-én az E. K. E. múzeuma városunknak e szépen virágzó új intézménye is megnyílt József kir. herceg, mint a király ő felségének képviselője, az összes miniszterek, az országgyűlés tagjai és más notabilitások jelenlétében. Azóta hat év telt el s már most az a kérdés, hogy vajjon megérdemli-e az E. K. E. a város további támogatását? vajjon teljesítette-e az elvállalt kötelezettségeket? és a Mátyás-ház megfelelt-e rendelte-

E. K. E.-múzeum: Kalotaszegi konyha.

tésének? A Kárpát-Egyesület saját erejéből, keserves küzdelmek árán társadalmi úton teremtette meg Kolozsvár egyik legkedveltebb látnivalóját, melyet laikusok és tudósok, benszülöttek és idegenek egyaránt gyönyörűséggel szemlélnék, sőt azt már külföldön is elismeréssel kezdik emlegetni. A világ legtöbb turista egyesülete idegenforgalmi szempontból alpesi, táj- és néprajzi múzeumokat alapított; hazánkban a Magyarországi Kárpát-Egyesület Poprád-Felkán, a Délvidéki K. E. Temesvárt és a Szász K. E. Nagyszebenben. Utóbbi kettő teljesen néprajzi jellegű.

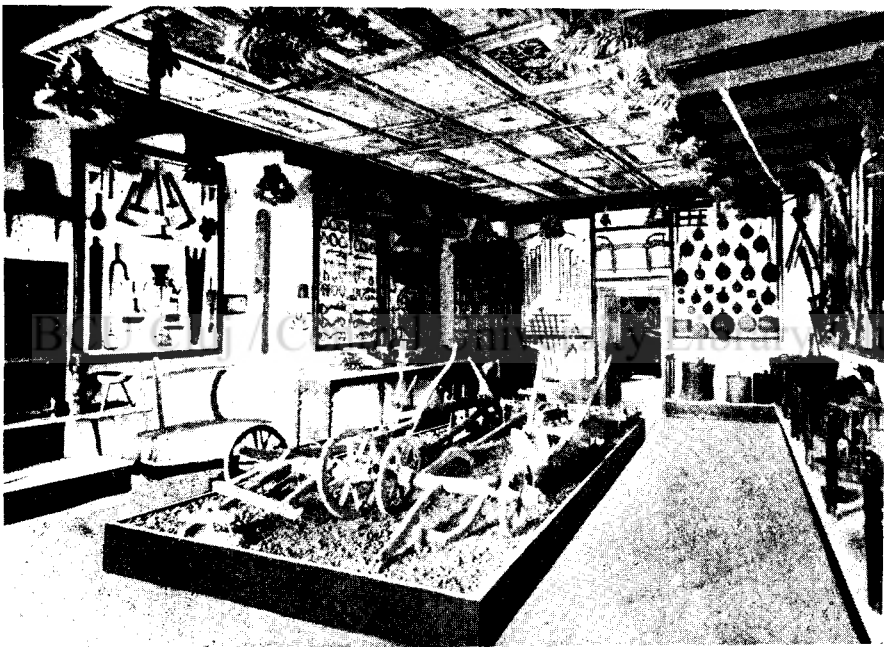
De hozzunk fel egy külföldi példát is.

A Német és Osztrák Alpeli Egyesület, ez a 350 osztályban 80 ezer taggal működő legnagyobb testvéregyesület f. évi július hó 17/18-án Münchenben tartotta 39-ik rendes közgyűlését. Ennek a turista összejövetelnek legki-

magaslóbb mozzanata volt az a turistaság történetében páratlanul álló esemény, a mikor *Dr. Borscht* titkos tanácsos, a bajor főváros főpolgármestere München város képviselőtestületének elhatározásából a város tulajdonában lévő „Isarlust“ nevű befásított földterületet örök időkre alpesi táj- és néprajzi múzeum céljaira följánlotta.

Már most ha elképzeljük, hogy ez a 7000 m² méter kiterjedésű és az Isar folyó két ágától átölelt óriási park, pompás fáktól övezett palotájával együtt egy nagy város kellős-közepén egy millió márka értéket képvisel: akkor fogalmat alkothatunk arról a lelkesedésről, a melylyel a német turisták ezt a párját ritkító fejedelmi ajándékot fogadták.

És ezzel München a „Német Múzeum“ tözsomszédságában rövid időn belül önmagának teremti meg a legújabb idegenforgalmi vonzóerőt.

E. K. E.-múzeum: Földmívelés és állattenyésztés.

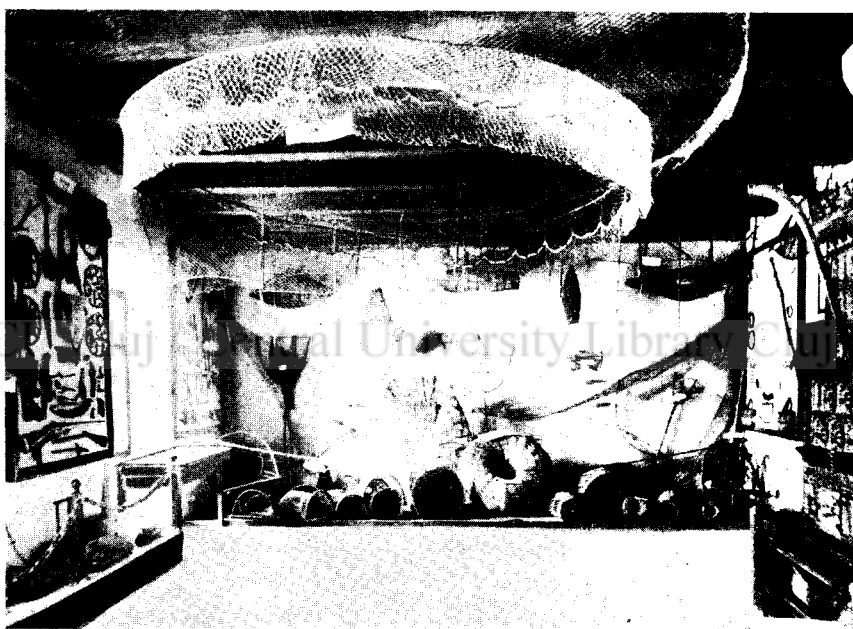
Így az E. K. E. is csak a korszellem intő szavára hallgatott, a mikor Kolozsvárnak úgyszólván *városi múzeumot* teremtett Mátyás király szülőházához méltó tartalommal.

És ime, ma már szűknek bizonyult a Mátyás-ház, amelynek helyiségeit betöltő gazdag gyűjtemények nyers értéke százezer koronára van becsülve és tűz ellen biztosítva. Hát a még egyszer akkora muzeális érték hol van? Hiszen közismert dolog, hogy a néprajzi tárgyak gyűjtése éppen az utolsó 10 év alatt olyan mérvet öltött, hogy az E. K. E. múzeumát másodszer megteremteni 100.000 koronáért nem volna lehetséges. És midőn az E. K. E. egy egész Erdélyt dióhéjban az idegenek előtt bemutató *Erdélyi táj- és néprajzi múzeumot* alapított és azt tovább fejleszteni szándékozik, akkor hézagpótló kulturális

munkát végzett, mely Kolozsvár művelt társadalmának csak a pártolására számíthat. Az E. K. E. semmiféle alkotásával nem akar nyereszkeskedni, így a gyűjteményeivel se. Az azokban rejlő anyagi és erkölcsi tőkének a kamatai a város által nyújtott állandó helyiségekben nyernek fedezetet, a kezelési költségek pedig a belépő díjak révén térülnek meg. Így tehát az E. K. E.-nek nemhogy teher volna a múzeum, de éppen azzal kapcsolatban legjobban gyakorolhatja egy városi idegenforgalmi iroda vezetésével járó közhasznú tevékenységét.

E célra pedig legalkalmasabb forgalmi pont a *Mátyás-ház*.

Azonban a Mátyás-ház kibővítése nélkül a múzeum nem fejleszthető, s a mostani helyiségeket biztosító hosszabb lejáratu szerződés nélkül az E. K. E. nagyobb beruházásokat nem eszközölhet. Pedig e történelmi épület

E. K. E.-múzeum: Óshalászat.

folyton emelkedő látogatottsága, a városi idegenforgalom e fokmérője már elérte a 25 ezeret, melynek körülbelül 10⁰/₀-a a külföldiekre esik. Ez a statisztika a jegykiadáson alapszik, mely a kolozsvári idegenforgalom emelkedésének eléggé beszédes tanujele.

Ámde Kolozsvár idegenforgalmának hathatósabbá tétele végett, mint az régebben is volt, a városi törv. hat. bizottság kebeléből állandó idegenforgalmi albizottságot kellene újból kiküldenie, hogy a város érdekében teendő közös intézkedések fölött időről-időre eszmecserét folytatni lehessen.

Különben bebizonyult, hogy Kolozsvár, mint Mátyás király szülővárosa gyakorol legnagyobb vonzóerőt az idegenségre. Ebből tehát az következik, hogy elsősorban a Mátyás-ház jövőjének, illetve az ott bevált múzeum fejlesztésének a létfeltételeit annyival inkább ne akadályozzuk, mert azok megvalósítása

Kolozsvár szab. kir. városra semminemű anyagi megterheléssel nem járnak. Az egyes termek túlszufaltsága, a raktáron összehalmozódott tárgyak elhelyezése, új csoportok felállítása és mindenekelőtt a tájrajzi rész teljes elkülönítése, mind olyan föladatok, melyek a helyiségek számának szaporítását nélkülözhetetlenné teszik. Pl. az E. K. E.-nek nagy értéket képviselő képgyűjteményei a jelen keretben alig érvényesülnek, már pedig Erdély természeti szépségeinek külön teremben való bemutatása elsősorú idegenforgalmi szükséglet. Mindezekből kiviláglik, hogy az E. K. E. és Kolozsvár város érdekei egy 6000 tárgyat meghaladó közgyűjtemény fejlesztésében is csak azonosak lehetnek. És ezen nem változtat az a körülmény, hogy a Mátyás-házi múzeum anyagilag az E. K. E. tulajdona, mert az a kormány és törv. hat. ellenőrzése mellett erkölcsileg az egész városi közönség közkincsét alkotja. Kolozsvár hajlékot adott az ország egyik elsősorú őseredeti erdélyi látványosságának, mely hazai és külföldi szaktekintélyek elismerését vívta ki, az E. K. E. pedig hazafias lelkesedéssel munkálkodik Kolozsvár és így az erdélyi részek idegenforgalmának a gyarapításán és a Mátyás-kultusz terjesztésén ország- és világszerte. A város egyik legutóbb tartott közgyűlése elvileg hozzá is járult az E. K. E.-vel fennálló szerződésnek 50 évre leendő meghosszabbításához és megbízta a tanácsot, hogy a leltári adatokkal együtt fölszerelt új szerződést legközelebről mutassa be. Ha a közvélemény elismerése a 25 ezer múzeumlátogató, akkor a város elismerése bizonyára a szerződés 50 évre szóló meghosszabbítása leendő, melyekkel szemben az E. K. E. nagyobb államsegélyhez jutva, idegenforgalmi feladatait talán még fokozottabb mértékben tudhatja a város és az erdélyi részek javára teljesíteni.

Az E. K. E. törzsvagyona a Mátyás-házi múzeumban van lefektetve, mely alkotással a Millénium emlékét kívánta megörökíteni. És ime, ez az intézmény, mint egy nyitott könyv áll az érdeklődők rendelkezésére, a második 25 ezernyi látogatás küszöbén, mely alkalomból azt most képekben is bemutatjuk.

M. Gy.

Különfélék.

A gyopár.

A bérctetón a hófehér gyopárka
Vágyódba néz a termő völgybe le,
Hol lány szellőben ért kalász hullámszik
S a rét ezer virággal van tele.

Alatta zúg a fenyves koronája —
Tekintete a lombokon pihen,
És kis szívéből égre száll a sóhaj:
Mi szép lehet az erdő mélyiben! . . .

Kicsiny virág, te halvány szép gyopárka,
Miként a sas, oly biztos, oly szabad,

Ne vágyj a völgybe dús kalászok közé,
Se fenyves-árnyba ne kívánd magad!

Aranykalász, az embereknek rabja,
Hosszú életre mindhiába vár,
S a lombok alján elsatnyul a rózsá,
Mert nem jut hozzá fénylő napsugár.

Maradj meg ott fenn, büszkén a magasban,
— A völgy csupán egy órjás sírgödör —
Emeld fejed a felhőkön keresztül
— Csak az fenséges, a mi égbe tör!

Balla Miklós.

Az „Erdély 200-ik száma. Éppen ezelőtt 5 évvel vettük át e folyóirat szellemi vezetését, és mai ünnepi számunk, mint önzetlen sáfárkodásunk egyik határjelzője annyival is inkább némi elmélkedésre késztet, mert lapunk szerkesztője a jelen évfolyammal búcsút venni készül az „Erdély“ t. olvasóközönségétől. Az E. K. E. képes közlönye a *Szemlék* és *Évkönyvek* közt közép helyet igyekezett elfoglalni s hogy mennyiben sikerült szerkesztésünk alatt föladatainak megfelelni, azt a közvélemény hivatott elbírálására bizzuk. — Most pedig azzal mondunk köszönetet az emléksorok íróinak, hogy vajha gr. *Majláth* püspök nemes szándéka szerint minden E. K. E. tag csak egy új előfizetőt szerezne folyóiratunknak.

A turistaság dicsérete. Lapunk zártával vettük a szép gondolatokban gazdag alábbi emléksorokat:

Az embereket tisztább, portól mentes, ózondús, testet edző, izmokat erősítő, napsugaras, s a vérkeringést újjáalakító légkörbe, tág, messze kilátást nyújtó hegyek ormain felvezetni; a szűk látóhatár helyett messze mérföldek távlatát tárni fel előttük; láttatni velük magasabb régiókat; megmutatni nekik a rejtett kincseket, hogy mind gazdagabbak legyenek tudásban, esztétikai gyönyörűségekben; eléjük varázsolni a természet mindama titkos szépségeit, a melyeket ez csak a legbeavatottabbak előtt leplez le; bevezetni őket abba a csodás műhelybe, a hol az Alkotó keze bámulatosan fenséges erővel zajtalanul teremt:

ez a munka, ez a cél méltó a legnemesebb lelkek odaadó támogatására. Az emberek úgyis szeretnek alant járni, porban csúszni, mindent csak szűk, kicsiny látókörből nézni, s a mindennapiság többé-kevésbé már megromlott levegőjét szívni.

Az „Erdély“ lobogtassa tehát az EKE gyopáros zászlóját minél magasabban, hadd keljen nyomába mind lelkesebb

sereg, a melynek egyénileg, társadalmilag is, nemzetileg is legyen a jelszava: Excelsior!

(Kolozsvár.) *Kenessey Béla,*
erdélyi ref. püspök.

A „Rivista Mensile“ a mi folyóiratunkról. A Club Alpino Italiano havi szemléjének legutóbbi júliusi számában rokonszenves ismertetést olvasunk az „Erdély“-ről s annak kapcsán egyesületünkéről. Folyóiratunk tavalyi évfolyamáról részletesen megemlékezve többek közt kiemeli olasz laptársunk azokat a népies díszítő motívumokat, a melyek a kedei mennyezet illusztrációiban megnyilvánulnak „in Museo Etnografico della Società dei Carpazi di Transilvania.“ Egyes cikkelyek szerzőit név szerint is felsorolva szószerint arra a következtetésre jut, hogy: „L' ultima annata di questa rivista, che si pubblica in lingua ungherese a Kolozsvár in Ungheria, contiene molti articoli scientifici e popolari sopra le bellezze naturali della Transilvania.“
Íme, ez a torinói hang is azt bizonyítja, hogy az E. K. E. folyóirata nemcsak itthon teljesíti kötelességét, hanem külföldön is kollegiális elismeréssel találkozik, mint hű tükre egyesületünk mozgalmainak. Köszönet érte Carlo *Ratti* szerkesztőnek.

Finnországi Turista - Egyesület Az északi turista egyesületek sorában a Hel싱forsban székelő testvéregyesület élénk tevékenységet fejt ki Th. *Homén* tanár elnöklése alatt, kit nagy érdemű elhunyt elődje, *Aspelin* tanár helyébe választottak meg. *Grönlund* titkári jelentéséből olvassuk, hogy az egyesület mintegy 50 egyesülettel áll összeköttetésben, ezek közt az E. K. E. is meg van említve. Egyik legszebb alkotása a papulai messzelátó torony, mely a viborgi osztály méltó büszkesége.

Az E. K. E. f. évi közgyűlése. A szeptember 6-án d. u. 3 órakor Gyergyószentmiklóson, a Székelyföld szívében tartandó közgyűlésen fontos turista ügyeket fognak tárgyalni, másnap pedig több irányban tervezett kirándulások fogják a jelentkező résztvevőkkel Gyergyó havasvilágát és természeti kincseit megismertetni.

Szerkesztő: **Merza Gyula.**